

CÂȚI PENSIONARI AR PUTEA AVEA ROMÂNIA ÎN ANUL 2030?

(Sinteză)

Prof. univ. Vasile Ghețău

CUPRINS

Introducere

I. Aria prospectivă

II. Metodă

III. Rezultate

III.A. Pensionari de asigurări sociale de stat (PASS)

III.A.1. Intrări

III.A.2. Numărul pensionarilor

III.A.3. Structura pe sexe și vârste

III.A.4. Ieșiri

III.B. Pensionari din agricultură (PAgr)

III.C. Pensionari de ASS și PAgr

IV. Observații și remarci finale

Casete

Referințe

Figuri

Lista casetelor

1. Rate de intrare la pensie.
2. Prognoza.
3. Populația și pensionarii pe sexe și vârste în România. Anul 2010 și posibile scenarii pentru anii 2020 și 2030.
4. Valul generațiilor de baby boomers.

Lista tabelelor

1. Evoluția numărului total de pensionari de asigurări sociale și a celor două categorii majore de pensionari, 2000-2010.
2. Pensionarii incluși în studiul prospectiv.
3. Distribuția pe grupe de vârstă a pensionarilor de asigurări sociale de stat (PASS) și a pensionarilor agricultori (PAgr) la 1 ianuarie 2010.
4. Intrări la PASS pe sexe și grupe de vârstă, perioade cincinale, 2010-2029.
5. Pensionari de ASS pe grupe de vârstă, 2010-2030.
6. Ieșiri naturale la PASS pe sexe și grupe de vârstă, perioade cincinale, 2010-2029.
7. Numărul proiectat al pensionarilor de ASS și al pensionarilor agricultori, 2010-2030 și creșterea/scăderea medie anuală.

Lista figurilor (din studiu; nu toate sunt reluate în această sinteză)

- 1a. Evoluția numărului total de pensionari, a numărului pensionarilor de ASS și agricultori, 1990-2010.
- 1b. Evoluția numărului de pensionari de asigurări sociale de stat pe categorii, 1990-2010.
2. Pensionarii de ASS și populația pe sexe și vârste, 2010.
3. Diagrama flowchart a proiectării numărului de pensionari la 1 ianuarie 2011.
4. Probabilități de deces la vârstele de 40-95 ani, pe sexe, 2009-2030.
- 5a. Intrări la pensie pe vârste și generații în anul 2009.
- 5b. Rate de intrare la pensie pe vârste în anul 2009.
- 6a. Vârsta standard de pensionare în ani și fracțiuni de an și în ani împliniți, pe generații, 2010-2030-Bărbați.
- 6b. Vârsta standard de pensionare în ani și fracțiuni de an și în ani împliniți, pe generații, 2010-2030-Femei.
- 7a. Rate de intrare la pensie pe vârste cu VSP de 64 ani (2010-2012) și cu VSP de 65 ani (2013-2030).
- 7b. Rate de intrare la pensie pe vârste cu noile VSP, 2010-2030-Femei.
8. Intrări la pensie pe sexe în anii 2010-2030.
9. Mărimea generațiilor care vor ajunge la vârstele cu intrările cele mai mari la pensie în anii 2010, 2013, 2021, 2025 și 2027.
10. Evoluția numărului de născuți din generațiile 1946-1980 și vârsta acestora în anul 2010.

- 11a. Intrări la PASS pe vârste în anii 2010-2030-Bărbați.
- 11b. Intrări la pensie pe vârste în anii 2010-2030-Femei.
- 11c. Structura pe vârste a intrărilor la PASS în anii 2010-2030-în %.
12. Structura pe vârste a PASS la începutul anului 2010 și a intrărilor în anii 2010-2030.
13. Numărul mediu al pensionarilor de ASS, pe sexe, în anii 2010-2030.
14. Creșterea anuală a PASS și componentele creșterii-intrări și ieșiri, în anii 2010-2029.
15. PASS bărbați și femei - în % - 2010-2030.
16. Evoluția ponderii pensionarilor în vârstă de 75 ani și peste, pe sexe, 2010-2030.
- 17a. Pensionari de ASS pe grupe de vârstă, 2010-2030.
- 17b. Structura pe grupe de vârstă a pensionarilor de ASS, 2010-2030.
18. Ieșiri naturale la PASS, pe sexe, în anii 2010-2030.
- 19a. Ieșiri naturale la PASS pe grupe de vârstă în anii 2010-2030.
- 19b. Structura pe grupe de vârstă a ieșirilor naturale la PASS în anii 2010-2030.
20. Rata mortalității la PASS, pe sexe, în anii 2010-2030.
21. Evoluția numărului de pensionari de ASS, a intrărilor și ieșirilor pe cale naturală în anii 2010-2030.
22. Pensionarii din agricultură pe sexe și vârste la 1 ian. 2010.
23. Rata mortalității la pensionarii din agricultură în anii 2010-2030.
24. Pensionarii din agricultură, pe sexe, în anii 2010-2030.
25. Pensionarii de ASS și populația pe sexe și vârste, 2010, 2020 și 2030.

Figuri în casete

- Caseta 1. Ilustrarea calculării ratei de intrare la pensie.
- Caseta 2. Evoluția numărului de pensionari de ASS pe categorii, 1990-2010 și Distribuția pensionarilor de ASS la 1 ian. 2011 după anul intrării la pensie.
- Caseta 3. Pensionarii de ASS și populația pe sexe și vârste, 2010, 2020 și 2030.
- Caseta 4. Evoluția numărului de nașcuți în anii 1940-2010.

Introducere

Sistemele publice de pensii din țările Uniunii Europene se află într-un sever proces de reformare având drept obiectiv asigurarea securității, eficienței și sustenabilității, pensii adecvate și accesibile astăzi și în viitor. Criza financiară și economică a acutizat cu brutalitate o stare cunoscută a sistemelor publice de pensii, extrem de complexă și sensibilă politic, sistematic amânată în căutarea soluțiilor și luarea deciziilor de către guverne. Sistemele finanțate public de tip *pay-as-you-go* își arată limitele în transferurile inter-generaționale, prin deficite, și asistăm la preocupări prudente de introducere a fondurilor de pensii de capitalizare (obligatorii și/sau voluntare) (Antolin (OECD), 2008). Creșterea speranței de viață și a numărului de ani trăiți după pensionare a schimbat dramatic raportul dintre numărul populației în vârstă de muncă și numărul populației vârstnice, conferind acestui raport de dependență a vârstnicilor valori nesustenabile economic în viitor fără creșterea vârstelor la pensionare ori schimbări la nivelul cuantumului cotizațiilor și chiar al nivelului pensiilor. Punctul la care s-a ajuns este cel la care adoptarea de politici concrete pentru îmbunătățirea sustenabilității pe termen lung a finanțelor publice este apreciată a fi crucială (European Commission, 2010a; 2010b; 2010c). Aproape toate țările UE au majorat în anul 2010 vârsta standard de pensionare și durata stagiului de cotizare pentru pensie completă.

Acest context european general ar putea oferi termeni de comparație și de corectă înțelegere a dezvoltărilor care au avut loc în România în ceea ce privește numărul de pensionari în ultimele două decenii și, mai ales, asupra evoluțiilor care se prefigurează în acest deceniu și în cel care va veni. Vom putea sesiza influențe deja menționate ale creșterii speranței de viață, ale ajungerii la vârstele de pensionare a generațiilor mari din anii de baby boom. Paralela se oprește însă aici pentru că natalitatea a avut o evoluție atipică în România începând cu a doua parte a anilor 1950 iar aceasta evoluție va marca spectaculos dinamica numărului de pensionari, îndeosebi în perioada 2020-2030.

Datele din tabelul 1 oferă o primă informație statistică, selectivă, asupra numărului de pensionari în România pe cele două mari categorii începând cu anul 2000 și credem că două observații se degajă: 1. numărul total de pensionari de asigurări sociale este în regres continuu; 2. reculul nu provine din scăderi la ambele categorii mari de pensionari, ci numai din reducerea constantă și importantă a numărului pensionarilor agricultori, în timp ce pensionarii de asigurări sociale de stat sunt în creștere numerică.

Tabelul 1. Evoluția numărului total de pensionari de asigurări sociale și a celor două categorii majore de pensionari, 2000-2010

- date medii anuale -

Anul	Pensionari de asigurări sociale* - total – în mii	Pensionari de asigurări sociale de stat – în mii	Pensionari agricultori** – în mii	Ponderea celor două categorii - %	
				Pensionari de asigurări sociale de stat	Pensionari agricultori
2000	6110	4246	1751	69,5	28,7
2005	6042	4611	1292	75,5	21,1
2006	5785	4633	1005	80,1	17,4
2007	5726	4643	932	81,1	16,3
2008	5685	4664	866	82,0	15,2
2009	5676	4718	799	83,1	14,1
2010	5658	4767	737	84,3	13,0
Schimbare 2000-2010 -%	-7,4	+12,3	-57,9		
* pensionari de asigurări sociale de stat, agricultori, pensionari proveniți din MAPN, MAI, SRI, Secretariatul de Stat pentru Culte și Casa de Asigurări a Avocaților; ** pensionari proveniți din fostul sistem de pensii al agricultorilor (care nu au făcut obiectul OUG nr.4/2005). Sursa: anii 2000-2009: INS, 2006; 2010; anul 2010: MMFPS, 2011) - pentru cele două categorii de pensionari și estimatie a autorului pentru total, păstrând diferența din anul 2009.					

Cum evoluțiile din spațiul economic și social de după 1989 au fost (și rămân) extrem de complexe, deformate de politici inadecvate, de factori și conjuncturi interne și internaționale, dezvoltările din aria pensiilor/pensionarilor de după anul 2000 nu pot fi desprinse de cele din anii 1990. Figurile 1a și 1b ne oferă acest cadru. Scăderea numărului total de pensionari s-a instalat în anul 2002 dar după o creștere generală viguroasă – la toate tipurile de pensie – în anii 1990-2001. Ne-am putea întreba dacă nu acolo se află originile actualului colaps al sistemului public de pensii. Ascensiunea celei mai importante componente a numărului total de pensionari – de asigurări sociale de stat – a rezultat în anii 1990 din creșteri la toate tipurile de pensie (limită de vârstă, invaliditate și urmaș). Situația este diferită după anul 2001: continuarea progresului provine esențial din creșterea numărului de pensionari de invaldate. Se poate observa aplatizarea și chiar ușorul recul al curbei numărului de pensionari prin limită de vârstă până în anul 2007, în urma reducerii unui stoc de potențiali pensionari pentru limită de vârstă prin generoasele măsuri din anii 1990, dar și a apariției pensionării anticipate (a se vedea și Caseta 2).

După 21 de ani de declin demografic și previzibila continuare a acestuia în anii care vin, populația României ar putea ajunge în anul 2030 la 19,2 milioane locuitori (United Nations, 2011), ceea ce ar însemna un recul de 4 milioane față de începutul anului 1990 și de 2,2 milioane față de 1 ianuarie 2011. Anul 2030 este anul în care vârsta standard de pensionare va ajunge la 65 de ani atât la bărbați, cât și la femei. Cele 5,7 milioane de pensionari de la începutul anului 2011 reprezentau 27 % din populația țării. Problema pe care ne-am pus-o este cea a evoluției posibile a numărului de pensionari la orizontul anului 2030, în contextul demografic prognozat. Nu trebuie să ometem faptul ca populația din care vor proveni pensionarii din acest deceniu și din cel care va urma este o populație aflată în viață și nu va fi influențată de evoluția natalității în cele două decenii.

Pensionarii reprezintă o subpopulație, definită prin caracteristici specifice și în care există intrări și ieșiri permanente, care-i modifică numărul și structura pe sexe și vârste. În întreaga populație a țării, intrările sunt prin natalitate și imigrație, în timp ce ieșirile sunt cele pe cale naturală, prin mortalitate, și prin emigrație. În cazul subpopulației de pensionari, intrările sunt rezultatul prevederilor legale iar ieșirile pe cale naturală sunt cele care au loc în întreaga populație prin mortalitate. Nu vedem implicații pe care le-ar putea introduce migrația definitivă a pensionarilor: emigranții rămân pensionari iar imigranți apar la intrări.

I. Aria prospectivă

Proгноza noastră se referă la pensionarii de asigurări sociale de stat și la pensionarii proveniți din fostul sistem de pensii al agricultorilor. Nu s-au inclus beneficiarii pensiilor de urmaș, a căror distribuție pe vârste nu are relevanță pentru o abordare prospectivă, și nici pensionarii IOVR și beneficiarii de ajutor social acordat în baza legii pensiilor.

Tabelul 2. Pensionarii incluși în studiul prospectiv

- în mii la 1 ianuarie 2010 –

	Bărbați	Femei	Bărbați și femei
Pensionari de asigurări sociale de stat (PASS)	2048,0	2104,6	4152,6
Pensionari agricultori (PAgr)	90,5	605,9	696,4
Ambele categorii	2138,5	2710,5	4849,0

Sursa : CNPAS, 2010a ; 2010b.

Cele două categorii luate în considerare reprezintă 86% din numărul total de pensionari din România și schimbările care au loc în această populație sunt definitorii pentru întreaga populație a pensionarilor.

Există un anumit echilibru numeric între bărbați și femei la PASS dar nu și la PAgr, aproape 90% dintre aceștia din urmă fiind femei. Pensionarii sunt, prin definiție, persoane în vârstă și gradul de îmbătrânire demografică a acestei populații este foarte ridicat dar net diferențiat la cele două categorii de pensionari : o treime dintre PASS și nu mai puțin de 83% dintre PAgr au vârste de 70 de ani și peste. Vârsta standard de pensionare mai mică la femei explică și ponderea mai redusă a acestora la pensionarii de 70 ani și peste (tabelul 3). Pentru comparație, amintim că la nivelul întregii populații a țării ponderea populației de 70 de ani și peste este de 11% (INS, 2010d).

Tabelul 3. Distribuția pe grupe de vârstă a pensionarilor de asigurări sociale de stat (PASS) și a pensionarilor agricultori (PAgr), la 1 ianuarie 2010

	Pensionari de asigurări sociale de stat			Pensionari agricultori		
	Bărbați	Femei	Bărbați și femei	Bărbați	Femei	Bărbați și femei
-în mii -						
Sub 50 ani	83,0	91,9	174,9	0,07	0,15	0,2
50-59 ani	433,2	615,2	1048,4	1,19	4,76	6,0
60-64 ani	364,4	494,2	858,7	0,91	4,45	5,4
65-69 ani	383,7	314,0	697,6	0,83	107,1	107,9
70 ani +	783,6	589,4	1373,0	87,5	489,4	586,9
Total	2048,0	2104,6	4152,6	90,5	605,9	690,4
-structura în %-						
Sub 50 ani	4,1	4,4	4,2	0,1	0,03	0,03
50-59 ani	21,2	29,2	25,2	1,3	0,8	0,9
60-64 ani	17,8	23,5	20,7	1,0	0,7	0,8
65-69 ani	18,7	14,9	16,8	0,9	17,7	15,5
70 ani +	38,3	28,0	33,1	96,7	80,8	82,8
Total	100	100	100	100	100	100

Sursa (datelor primare) : CNPAS/CPARSD, 2010a ; 2010b.

Locul pensionarilor în întreaga populație pe sexe și vârste a țării este elocvent prezentat în figura 2. Numărul femeilor pensionare este mai mare decât cel al bărbaților pensionari, superioritatea fiind determinată îndeosebi de aportul masiv al femeilor la PAgr.

II. Metodă

Modelul elaborat constă în adaptarea *metodei componentelor* de proiectare a populației pe sexe și vârste (*cohort-component method*), pornind de la distribuția pensionarilor pe sexe și vârste la 1 ianuarie 2010 și determinând intrările și ieșirile pe sexe și vârste în anii 2010-2030. Ieșirile sunt cele pe cale naturală (deces) iar intrările pe sexe și vârste sunt similare cu cele asociate includerii migrației în proiectarea populației pe sexe și vârste.

Prognoza noastră se referă la două categorii de pensionari, bine delimitate și având o caracteristică fundamentală de diferențiere : un sistem cu intrări și ieșiri în timp – în cazul PASS, și un sistem care are, practic, doar ieșiri – în cazul PAgr, intrările fiind neglijabile pentru o abordare prospectivă etalată pe 20 de ani a unei populații de aproape 700 de mii de persoane. Pentru prima populație s-a impus elaborarea unui model cu intrări și ieșiri, în timp ce pentru a doua populație modelul are doar ieșiri, cele pe cale naturală, prin mortalitate.

Modelul permite determinarea numărului de pensionari pe sexe și vârste la sfârșitul fiecărui an de prognoză, oferindu-ne contribuția a două componente - pensionari la sfârșitul anului proveniți din cei aflați în viața la începutul anului și pensionari la sfârșitul anului din cei intrați în cursul anului.

Figura 3 sintetizează componentele și fazele modelului pentru prognoza PASS de la începutul anului 2010 (caseta 1) la începutul anului 2011 (caseta 11) . Numărul PASS la 1 ianuarie 2011 – caseta 11, rezultă din două componente: pensionari rămași în viață din cei de la 1 ianuarie 2010 – caseta 4, și pensionari noi, intrați în anul 2010 – caseta 10. Pentru prima componentă avem distribuția pe vârste a PASS la 1 ianuarie 2010 și s-a impus determinarea unui indicator adecvat de mortalitate, probabilități de deces pe vârste. Aceste probabilități cuantifică riscul de deces pe parcursul unui an calendaristic în populația de o anumită vârstă la începutul anului. Probabilitățile au fost calculate pentru anii 2010-2030 potrivit ipotezei adoptate asupra mortalității pe vârste în proiectarea populației României în perioada 2010-2060.

Determinarea celei de-a doua componente, pensionarii intrați în anul 2010 (și în toți anii prognozei), reprezintă partea cea mai dificilă a întregii noastre întreprinderi. Metoda folosită este cea a *ratelor de intrare la pensie pe sexe și generații*. Aceste rate au fost determinate pentru anul 2009 pornind de la distribuția pe sexe și generații a intrărilor și populația pe sexe și generații la începutul și sfârșitul anului 2009 (Caseta 1). Distribuția pe vârste a intrărilor în anul 2009 are particularități semnificative la bărbați și femei, particularități provenite atât din vârsta standard de pensionare diferită, cât și din intensitatea variabilă a intrărilor la pensiile anticipate și de invaliditate, la vârste inferioare vârstei standard (figura 5a). În Caseta 1 pot fi găsite elementele de referință pentru metoda folosită la determinarea ratelor de intrare. Precizăm că aceste rate sunt practic similare cu probabilități de intrare. Recurgerea la astfel de rate de intrare este cerută de faptul că populația proiectată pe vârste, din care vor proveni pensionarii noi, este cea de la mijlocul anului și nu de la începutul anului. Ratele de intrare pe vârste au curbe similare cu cele ale intrărilor (figura 5b).

Ratele de intrare la pensie cuantifică intensitatea procesului pe sexe și vârste în anul 2009. Faptul că aceste rate sunt pe ani de vârstă asigură o abordare analitică ce ar trebui să confere mai multă exactitate calculului de prognoză. Problema delicată și complexă care apare este cea a stabilității în timp a ratelor de intrare. Schimbările pe care acestea le-ar putea cunoaște în timp ar putea proveni din modificări ale actualelor prevederi legale, ale aplicării acestora ori prin mecanisme interne ale dimensiunii și structurii pe vârste a populației ocupate economic (salariaților) și care urmează să intre la pensie în anii următori. Primul tip de schimbări este imprevizibil iar pentru al doilea tip nu dispunem de informații statistice adecvate (salariați pe generații, după anul începerii activității economice și vechimea stagiului de cotizare). Într-un sistem de pensii publice așezat și stabil în reglementări o serie a ratelor de intrare pe vârste ar putea evidenția posibile regularități și s-ar putea degaja anumite tendințe, utile prognozei. Nu suntem însă în fața unui astfel de sistem. Din aceste rațiuni, ratele de intrare din anul 2009 sunt menținute constante în anii acoperiți de prognoză. S-au operat însă schimbările pe care le impune creșterea vârstei standard de pensionare. Potrivit prevederilor Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice (Parlamentul României, 2010), vârsta standard de pensionare este 63 de ani pentru femei și de 65 de ani pentru bărbați. Atingerea acestor vârste se va realiza astfel: în intervalul ianuarie 2011 – decembrie 2014, vârsta de pensionare a femeilor va crește de la 59 de ani

la 60 de ani, iar cea a bărbaților va crește de la 64 de ani la 65 de ani; la sfârșitul acestei perioade se va continua creșterea vârstei de pensionare numai pentru femei, de la 60 de ani la 63 de ani, până în anul 2030.

III. Rezultate

III.A. Pensionari de asigurări sociale de stat (PASS)

III.A.1. Intrări

Ratele de intrare și populația proiectată pe vârste (Ghețău, 2010) ne-au permis determinarea intrărilor pe sexe și vârste în anii 2010-2030, intrări prezentate în tabelul 4 și în figura 8. La bărbați, intrările anuale urmează să aibă o anumită stabilitate în jurul valorii de 135 mii până în jurul anului 2025 și creștere în anii următori, ajungându-se la valori de peste 140 de mii în ultimii ani ai prognozei. Evoluția va fi diferită la femei: scădere a intrărilor până în anul 2025 și creștere în continuare, o creștere care devansează pe cea de la bărbați. Ascensiunea sau declinul intrărilor provin din raportul în care se află intensitatea pe vârste a intrărilor - ratele de intrare, și dimensiunea populației la vârstele cu ratele cele mai mari de intrare. Ratele cele mai ridicate vor rămâne la 60 și 64 de ani la bărbați până în anul 2013 și se vor deplasa cu un an de vârstă începând cu acest an (figura 7a). La femei, avem o singură vârstă care se detașează prin intensitatea intrărilor, cea standard, și ea va crește mai mult și mai frecvent decât la bărbați - de la 59 de ani astăzi la 63 de ani până în anul 2030 (figura 7b).

Ratele de intrare determină fluxurile de intrări dar dimensiunea acestor fluxuri variază, direct proporțional, cu numărul populației aflate la vârstele cu ratele cele mai ridicate iar acest număr este expresia dimensiunii generațiilor. În figura 9 sunt prezentate aceste dimensiuni, la naștere, pentru generațiile care ajung la cele șapte vârste cu ratele de intrare cele mai mari, în anii calendaristici reper pentru schimbările semnificative ale dimensiunii intrărilor.

Generațiile din a doua jumătate a anilor 1940 și prima jumătate a anilor 1950 au avut efective ridicate și relativ stabile - în jurul valorii de 400 de mii (figura 10), și din aceste generații vor proveni noii pensionari la vârstele de 60-61 și 64-65 ani (vârste cu ratele cele mai mari) până în jurul anului 2020, efective relativ stabile (segmentul A din figura 8); odată cu ajungerea la vârstele de 60-61 ani a unei părți din generațiile mai mici din anii 1957-1966, intrările vor cunoaște, la bărbați, un declin moderat în anii 2020-2025 (segmentul B în figura 8), declin care ar fi fost mult mai mare dacă nu ar fi contrabalansat de stabilitatea intrărilor mari de la vârsta de 65 de ani; schimbarea majoră a dimensiunii intrărilor se va produce după anul 2025, când la 61 de ani vor ajunge generațiile extrem de mari 1967-1968 (segmentul C).

Evoluțiile compensatorii ale intrărilor mari de la vârsta de 65 de ani în anii 2020-2025 la bărbați nu le regăsim însă la femei, aici având doar o singură vârstă de intrări masive în perioada 2016-2025, cea de 60 și, respectiv, 61 de ani, și de aici declinul consistent al intrărilor încă din anul 2016 - segmentul b în figura 8, ceea ce schimbă raportul dintre numărul de femei și de bărbați intrați la pensie începând cu anul 2018. După anul 2025 ajung însă la vârstele cu intrări ridicat - 61-63 ani - aceleași generații mari de după 1966 și ascensiunea numărului de intrări este vertiginoasă, ca și la bărbați (segmentul c).

Cu intensitatea intrărilor pe sexe și generații/vârste din anul 2009, numărul de intrări la PASS până în anul 2030 ar ajunge la 2737 mii la bărbați și 2708 mii la femei, ceea ce înseamnă intrări totale de aproape 5,5 milioane persoane (tabelul 4).

Tabelul 4. Intrări la PASS pe sexe si grupe de vârstă, perioade cincinale, 2010-2029

Vârsta	2010-2014	2015-2019	2020-2024	2025-2029	2010-2029	2010-2014	2015-2019	2020-2024	2025-2029	2010-2029
În mii						Structura în %				
Bărbați										
20-39 ani	8,8	7,5	7,0	6,2	29,5	1,3	1,1	1,0	0,9	1,1
40-49 ani	51,9	55,5	54,1	53,0	214,5	7,7	8,1	8,0	7,5	7,8
50-54 ani	101,6	87,9	118,7	114,0	422,2	15,1	12,9	17,6	16,2	15,4
55-59 ani	164,7	129,1	129,9	168,5	592,2	24,4	18,9	19,2	23,9	21,6
60-64 ani	297,1	294,9	254,3	271,6	1117,9	44,0	43,2	37,7	38,5	40,8
65-69 ani	48,4	104,9	107,9	88,8	349,9	7,2	15,4	16,0	12,6	12,8
70-74 ani	2,3	2,5	3,1	3,3	11,2	0,3	0,4	0,5	0,5	0,4
Total	674,7	682,3	674,9	705,5	2737,4	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Femei										
20-39 ani	6,4	4,5	3,6	2,7	17,1	0,9	0,7	0,6	0,4	0,6
40-49 ani	52,8	47,0	37,3	30,7	167,9	7,4	6,9	5,9	4,5	6,2
50-54 ani	114,4	91,0	109,5	86,7	401,6	16,1	13,3	17,2	12,8	14,8
55-59 ani	409,6	216,5	179,8	232,4	1038,3	57,8	31,6	28,3	34,3	38,3
60-64 ani	119,2	315,5	289,3	306,7	1030,7	16,8	46,0	45,5	45,2	38,1
65-69 ani	5,0	9,6	13,7	15,8	44,1	0,7	1,4	2,2	2,3	1,6
70-74 ani	1,5	1,7	2,5	3,1	8,7	0,2	0,2	0,4	0,5	0,3
Total	709,0	685,8	635,7	678,0	2708,4	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Bărbați și Femei										
20-39 ani	15,3	12,0	10,5	8,9	46,7	1,1	0,9	0,8	0,6	0,9
40-49 ani	104,7	102,5	91,4	83,7	382,3	7,6	7,5	7,0	6,1	7,0
50-54 ani	216,0	178,9	228,3	200,7	823,9	15,6	13,1	17,4	14,5	15,1
55-59 ani	574,3	345,6	309,7	400,9	1630,4	41,5	25,3	23,6	29,0	29,9
60-64 ani	416,3	610,4	543,6	578,3	2148,6	30,1	44,6	41,5	41,8	39,5
65-69 ani	53,4	114,5	121,5	104,6	393,9	3,9	8,4	9,3	7,6	7,2
70-74 ani	3,8	4,2	5,6	6,4	19,9	0,3	0,3	0,4	0,5	0,4
Total	1383,7	1368,0	1310,6	1383,5	5445,8	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
* - însumările pot avea valori nesemnificativ diferite de total, datorita rotunjirii										

* - Însușirile pot avea valori nesemnificativ diferite de total, datorita rotunjirii

Sursa : proiectări și calcule ale autorului.

Majorarea vârstelor de pensionare modifică structura pe vârste a intrărilor (a noilor pensionari), la femei îndeosebi, ceea ce ar trebui să aibă echivalent în accentuarea procesului de îmbătrânire demografică a pensionarilor. Creșterea diferențială a numărului de intrări la 60-64 ani și 65-69 ani este sugestiv ilustrată în figurile 11a și 11b iar schimbările structurale ale ansamblului intrărilor pot fi analizate în figura 11c. Pensionarii noi în vârstă de 60 de ani și peste reprezentau doar 25 % în anul 2010 și vor ajunge la 60% în anul 2030. Oricum însă, intrările pe vârste nu au gradul de îmbătrânire demografică a pensionarilor, unde 33% aveau la începutul anului 2010 vârste de 70 de ani și peste (figura 12), vârste la care intrările sunt nesemnificative.

III.A.2. Numărul pensionarilor

Cu intensitatea pe sexe și vârste a intrărilor la PASS din anul 2009 și populația proiectată pe sexe și vârste în anii următori, ascensiunea numărului de pensionari ar fi continuă în acest deceniu și în cel care va urma (tabelul 5 și figura 13). Progresul ar fi mai important la femei, acolo unde și numărul populației de la vârstele cu intrările cele mai intense va avea o dinamică mai rapidă. O privire comparativă asupra dinamicii descendente a intrărilor și ascensiunii numărului de pensionari ar putea lăsa impresia lipsei de convergență a evoluțiilor. Nu trebuie însă neglijată influența mortalității. Ipoteza aflată la baza proiectării numărului populației pe sexe și vârste este cea a continuării reculului mortalității pe vârste din ultimii aproape 14 ani și progresului speranței de viață la naștere. O mortalitate pe vârste în regres are efect de retenție, ieșirile fiind, ceteris paribus, mai reduse. Trendul descendent al intrărilor determinat de

atingerea vârstelor cu intensitatea cea mai mare de către generațiile din ce în ce mai reduse numeric 1957-1966 va fi stopat în anul 2024, odată cu debutul intrării la pensie a generațiilor mari 1967-1968 (figura 14). În anul 2030 numărul de PASS ar ajunge la 6,2 milioane, cu doua milioane mai mult decât la 1 ianuarie 2010, ceea ce ar însemna o creștere de 50%.

Tabelul 5. Pensionari de ASS pe grupe de vârstă, 2010-2030

	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030
Număr pensionari – în mii											
Sub 50 ani	152,0	138,2	134,1	136,5	126,7	104,1	105,3	105,2	103,0	100,0	93,1
50-54 ani	351,7	315,1	265,3	224,8	211,4	239,9	272,8	222,3	199,0	203,0	199,5
55-59 ani	696,7	747,9	734,8	673,6	568,1	483,2	431,8	494,5	563,2	577,2	476,7
60-64 ani	858,7	1033,6	1197,0	1277,4	1356,6	1307,3	1143,9	1013,7	891,7	904,3	1110,0
65-69 ani	697,6	724,5	845,2	1042,8	1218,8	1347,2	1484,6	1487,3	1397,2	1254,2	1141,1
70-74 ani	625,8	628,4	600,2	607,2	673,5	830,7	995,0	1154,4	1276,9	1350,6	1304,4
75 ani +	747,3	812,7	884,2	947,8	984,0	1028,4	1076,2	1197,0	1382,5	1569,1	1795,1
Residuum*	22,9	22,8	22,8	22,7	22,6	22,5	22,4	22,3	22,1	21,9	21,7
Total	4152,6	4423,4	4683,6	4932,8	5161,7	5363,3	5541,9	5696,7	5835,7	5980,4	6141,6
Structura – în %											
Sub 50 ani	3,7	3,1	2,9	2,8	2,5	1,9	1,9	1,8	1,8	1,7	1,5
50-54 ani	8,5	7,1	5,7	4,6	4,1	4,5	4,9	3,9	3,4	3,4	3,2
55-59 ani	16,8	16,9	15,7	13,7	11,0	9,0	7,8	8,7	9,7	9,7	7,8
60-64 ani	20,7	23,4	25,6	25,9	26,3	24,4	20,6	17,8	15,3	15,1	18,1
65-69 ani	16,8	16,4	18,0	21,1	23,6	25,1	26,8	26,1	23,9	21,0	18,6
70-74 ani	15,1	14,2	12,8	12,3	13,0	15,5	18,0	20,3	21,9	22,6	21,2
75 ani +	18,0	18,4	18,9	19,2	19,1	19,2	19,6	21,0	23,7	26,2	29,2
Residuum*	0,6	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>*Residuum : pensionari în vârstă de 20-39 ani la 1 ian. 2010 și la vârstele atinse de aceștia în anii 2011-2030, fără posibilitatea repartizării pe ani de vârstă.</i>											

Sursa : pentru anul 2010 : CNPAS/CPARSD, 2010 ; pentru ceilalți ani : proiectări și calcule ale autorului.

Atât în evaluarea dinamicii cât și a schimbărilor structurale menționate nu trebuie omisă ipoteza aflată la baza întregii construcții prospective - constanța intensității intrărilor pe sexe și vârste din anul 2009.

III.A.3. Structura pe sexe și vârste

Caracteristicile dezvoltării economice și sociale a României în cea de-a doua jumătate a secolului trecut pot explica ponderea mai ridicată a bărbaților în numărul pensionarilor de ASS până la o dată recentă. Schimbarea raportului s-a produs în prima jumătate a anului 2009 (MMFPS, 2009), într-un context în care, pe lângă mortalitatea feminină mai redusă, numărul intrărilor la pensie la femei l-a depășit pe cel de la bărbați. Chiar dacă începând cu anul 2018 intrările la bărbați vor fi mai mari decât cele de la femei (figura 8), diferența nu poate compensa efectele mortalității diferențiale, net inferioară la femei, și ponderea femeilor în numărul total de PASS urmează să crească moderat dar constant, de la 51% astăzi la 56% în anul 2030 (figura 15).

Creșterii numărului de pensionari i se asociază o accentuare a gradului de îmbătrânire demografică a acestora. Să ne amintim că îmbătrânirea demografică este cea mai importantă și durabilă schimbare pe care o cunoaște structura pe vârste a unei populații în procesul modernizării, printr-un mecanism bine cunoscut: scăderea de durată a natalității și progresul mai rapid al speranței de viață la vârstele avansate în raport cu speranța de viață la naștere și cea de la vârstele adulte. Îmbătrânirea demografică s-a declanșat mai târziu în România în raport cu multe din țările europene dezvoltate pentru că și reculul natalității a început cu un decalaj. Nivelul procesului a fost, și mai este încă, mai redus dar viteza este mai ridicată, pe fondul scăderii rapide și masive a natalității în anii 1990 -1994 și

menținerii acestora la o valoare mică în anii următori. În felul acesta, decalajul este în reducere. Populația de 65 ani și peste este astăzi de 3,2 milioane și va ajunge în anii 2025-2030 la 3,8-3,9 milioane, reprezentând 19% din populația țării. Este o populație compusă din pensionari iar în interiorul acestora procesul de îmbătrânire va avea o dinamică spectaculoasă, cei de 75 ani și peste putând trece de la 750 de mii în 2010 la 1,8 milioane în anul 2030, ceea ce ar însemna o proporție de aproape 30 % (față de 18 % în 2010) (tabelul 5 și figura 16). Ansamblul spectaculoaselor schimbări structurale poate fi examinat în figurile 17a și 17b. Intrările modifică constant structura pensionarilor după vechimea lor. Pensionarii de la 1 ianuarie 2010 vor reprezenta mai mult de jumătate din ansamblul pensionarilor până în anul 2021, an în care ponderea celor intrați după anul 2009 devine dominantă, ajungând la 75% în anul 2030.

III.A.4. Ieșiri

Ieșirile din populația de pensionari sunt cele pe cale naturală și vor depinde de intensitatea mortalității pe vârste și de schimbările care vor avea loc în structura pe vârste a pensionarilor. Fiind vorba de o populație având un înalt grad de îmbătrânire demografică, ieșirile nu pot fi decât mult mai mari, ca intensitate, decât cele din întreaga populație.

Numărul ieșirilor pe cale naturală s-ar ridica la aproape 3,5 milioane până în anul 2030 (tabelul 6). Amintim că numărul intrărilor în aceeași perioadă ar ajunge la aproape 5,5 milioane, diferența reprezentând creșterea deja menționată de două milioane a numărului de pensionari de ASS. Creșterea fermă a ieșirilor la ambele sexe (figura 18) are o dublă sursă: ascensiunea numărului de pensionari și accentuarea gradului de îmbătrânire demografică, accentuare care majorează automat numărul deceselor în orice populație (chiar dacă speranța de viață este în progres). În dinamica numărului de ieșiri pe vârste – figurile 19a și 19b - se poate remarca această majorare a continuă a numărului și ponderii deceselor survenite la vârstele de 75 ani și peste. Modelul folosit ne-a permis și determinarea intensității mortalității pe sexe, informație inedită. Rata mortalității va fi de 23 la mie la femei și aproape dublă - 43 la mie - la bărbați până în jurul anului 2020, urmând ca în cea de-a doua parte a intervalului mortalitatea să rămână la același nivel la bărbați și să crească moderat dar ferm la femei, până la 28 la mie în anul 2030 (figura 20). Diferențierea este determinată de raportul în care se vor afla două influențe opuse: reducerea mortalității pe vârste și la bărbați și la femei, prin ipoteza adoptată la proiectarea populației pe vârste, și amploarea procesului de îmbătrânire demografică, mai accentuată la femei.

Tabelul 6. Ieșiri naturale la PASS pe sexe si grupe de vârstă, perioade cincinale, 2010-2029

Vârsta	2010-2014	2015-2019	2020-2024	2025-2029	2010-2029	2010-2014	2015-2019	2020-2024	2025-2029	2010-2029
In mii						Structura in %				
Bărbați										
20-39 ani	0,04	0,1	0,1	0,1	0,23	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
40-49 ani	2,2	2,1	1,6	1,4	7,3	0,5	0,4	0,3	0,3	0,4
50-54 ani	8,5	5,8	6,6	5,2	26,2	1,8	1,2	1,2	0,9	1,3
55-59 ani	24,8	19,8	14,8	17,7	77,0	5,3	3,9	2,8	3,1	3,7
60-64 ani	54,5	57,7	47,6	38,0	197,8	11,7	11,5	8,8	6,7	9,5
65-69 ani	61,5	86,3	94,5	80,1	322,4	13,2	17,1	17,6	14,1	15,5
70-74 ani	81,6	72,9	104,0	116,3	374,8	17,5	14,5	19,3	20,5	18,1
75 ani +	232,6	259,1	269,2	308,9	1069,8	49,9	51,4	50,0	54,4	51,5
Total *	465,8	503,7	538,2	567,8	2075,5	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Femei										
20-39 ani	0,01	0,02	0,02	0,01	0,06	0,0	0,01	0,00	0,00	0,00
40-49 ani	1,0	0,8	0,5	0,4	2,6	0,4	0,2	0,1	0,1	0,2
50-54 ani	4,2	2,7	2,6	1,7	11,1	1,6	0,9	0,7	0,4	0,8
55-59 ani	16,3	12,5	8,2	8,7	45,6	6,3	4,0	2,2	2,0	3,3
60-64 ani	28,7	38,9	33,7	24,7	126,0	11,0	12,5	9,1	5,6	9,1
65-69 ani	27,5	41,0	57,5	52,8	178,8	10,5	13,2	15,5	12,0	12,9
70-74 ani	36,1	41,3	61,5	86,0	224,9	13,9	13,3	16,6	19,6	16,3
75 ani +	146,8	174,0	206,3	265,3	792,3	56,3	55,9	55,7	60,4	57,4

Total	260,5	311,0	370,2	439,6	1381,3	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Bărbați și Femei										
20-39 ani	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
40-49 ani	3,2	2,8	2,0	1,8	9,8	0,4	0,3	0,2	0,2	0,3
50-54 ani	12,7	8,5	9,1	6,9	37,3	1,8	1,0	1,0	0,7	1,1
55-59 ani	41,1	32,3	23,0	26,3	122,7	5,7	4,0	2,5	2,6	3,5
60-64 ani	83,2	96,5	81,2	62,8	323,7	11,5	11,8	8,9	6,2	9,4
65-69 ani	89,0	127,3	152,0	133,0	501,2	12,2	15,6	16,7	13,2	14,5
70-74 ani	117,8	114,1	165,5	202,3	599,6	16,2	14,0	18,2	20,1	17,3
75 ani +	379,4	433,1	475,4	574,2	1862,2	52,2	53,2	52,3	57,0	53,9
Total	726,3	814,7	908,4	1007,3	3456,8	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

*-Însumările pot avea valori nesemnificativ diferite de total, datorita rotunjirii

Sursa : proiectări și calcule ale autorului.

Numărul PASS ar urma să cunoască o creștere importantă în acest deceniu și în cel care va veni dacă intensitatea intrărilor la pensie s-ar menține la nivelul din anul 2009. Vom face observația că această creștere urmează să aibă loc, în cea mai mare parte a intervalului prognozei, pe fondul unui trend descendent al numărului populației de la vârstele cu intrările cele mai mari, la care vor ajunge generațiile cu efective în reducere continuă 1957-1966, ceea ce își va pune moderat amprenta pe intensitatea creșterii în anii 2018-2027. Odată cu ajungerea la vârstele cu intrările cele mai mari a primelor generații de "decreței", 1967-1968, creșterea își va relua însă vigoarea (figura 21).

III.B. Pensionari din agricultură (PAgr)

Cei aproape 700 de mii de pensionari din agricultură (la 1 ianuarie 2010) (*pensionari proveniți din fostul sistem de pensii al agricultorilor, care nu au făcut obiectul OUG 4/2005*) reprezintă o populație formată în proporție de 87% din femei și având un grad neobișnuit de mare de îmbătrânire demografică, aproape 60% având vârste de 75 ani și peste (figura 22). Pe de altă parte, intrările care au loc în această categorie de pensionari sunt nesemnificative în dimensiune prospectivă. Este o populație care, din păcate, se diminuează rapid și se va diminua și mai rapid în viitor, având o mortalitate extrem de ridicată (figura 23). Numărul mediu proiectat pentru anul 2030 este de numai 88 de mii (figura 24). Din punct de vedere tehnic, proiectarea numărului de pensionari agricultori își găsește ilustrarea în fazele definite de casetele 1-4 și 11 din figura 3.

III.C. Pensionari de ASS și PAgr

Cele trei categorii de pensionarii de ASS incluse în exercițiul nostru prospectiv – pentru limită de vârstă, pensie anticipată și pensie de invaliditate, împreună cu pensionarii agricultori, reprezintă 87% din ansamblul pensionarilor de asigurări sociale de stat și 86% din numărul total de pensionari în România. Evoluțiile care vor avea loc la aceste categorii de pensionari vor defini întreaga arie a pensionarilor din țara noastră. Pe de altă parte, pensionarii din agricultură constituie o categorie înscrisă irevocabil pe o curbă descendentă fermă. Este și rațiunea pentru care nu optăm pentru o analiză a evoluțiilor și caracteristicilor ansamblului (însurat) de pensionari din categoriile reținute în acest studiu, particularitățile și tendințele fiind opuse. Datele sumare din tabelul 7 relevă aceste diferențe.

Tabelul 7. Numărul proiectat al pensionarilor de ASS și al pensionarilor agricultori, 2010-2030 și creșterea/scăderea medie anuală

Anii	Pensionari de ASS		Pensionari agricultori		Pensionari de ASS și pensionari agricultori	
	Număr mediu – în mii	Creștere/scădere medie anuală – în mii	Număr mediu – în mii	Creștere/scădere medie anuală – în mii	Număr mediu – în mii	Creștere/scădere medie anuală – în mii
2010	4221		675		4896	
2010-2014		+131		-41		+91
2015	4871		474		5345	
2015-2019		+111		-36		+75
2020	5410		299		5709	
2020-2024		+80		-27		+53
2025	5801		167		5968	
2025-2029		+75		-18		+57
2030	6190		81		6271	

Sursa: proiectări și calcule ale autorului.

Cele 6,3 milioane de pensionari în anul 2030 ar reprezenta 31% din populația țării iar raportul dintre acești pensionari și populația în vârstă de muncă (20-64 ani) ar ajunge la 50 la 100 (comparativ cu 19% și, respectiv, 30 la 100 în anul 2010) (Caseta 3). Evident, cifra de 6,3 milioane trebuie privită cu prudență, luând în considerare ipoteza adoptată asupra intensității intrărilor la pensie. Ar putea fi și un avertisment. Iar dacă – într-un exercițiu pur exploratoriu - la cele 6,3 milioane de pensionari în anul 2030 vom adăuga valori estimative pentru cele două tipuri de pensie neincluse în prognoză – beneficiarii de pensie de urmaș și cei ai pensiilor speciale (MAPN, MAI, SRI, Culte, Avocații), am putea vorbi de 7 milioane de pensionari în anul 2030.

IV. Observații și remarci finale

Evoluțiile viitoare ale numărului de pensionari în țara noastră vor depinde de politicile în domeniul pensionării dar și de mărimea generațiilor care vor ajunge la vârstele de pensionare. Studiul se dorește a fi o investigație a felului în care cel din urmă factor, demografic în esența sa, își va pune amprenta pe evoluțiile viitoare ale pensionarilor.

Ipoteza centrală a întregii construcții prospective este constanța ratelor de intrare la pensie, pe sexe și generații, ratele din anul 2009. O astfel de ipoteză ridică un număr de probleme și dificile și delicate. La unele dintre aceste probleme vom avansa câteva opinii.

1. Într-un context de stabilitate a legislației în materie de pensionare și de aplicare unitară și consecventă a prevederilor legale, o serie a ratelor de intrare pe generații/vârste ne-ar putea oferi informații extrem de valoroase asupra schimbărilor pe care le cunosc în timp ratele de intrare și asupra mecanismelor endogene care le provoacă, ceea ce ar constitui un important reper pentru o eventuală abordare tendențială a dezvoltărilor viitoare. Într-un astfel de context ne punem întrebarea dacă pensionarii de după anul 2000 pot proveni din diferențieri semnificative de la un an calendaristic la altul ale intrărilor la vârste tinere în activitatea economică salarială în anii de industrializare și urbanizare masivă 1950-1960. Ar fi vorba de generațiile din anii 1935-1950. Dacă ar exista astfel de diferențieri, ele ar trebui să fie vizibile și la nivelul intensității intrărilor la pensie pe generații în anii 2000-2010 și în acest deceniu, ceea ce pune sub semnul întrebării validitatea ipotezei asupra ratelor de intrare. Informații statistice detaliate asupra distribuției salariaților/asiguraților pe generații ar putea aduce un plus de cunoaștere la nivelul a ceea ce s-a întâmplat și se întâmplă.

2. Constanța ratelor de intrare, la nivelul anului 2009, poate fi pusă sub semnul întrebării de schimbările care au avut loc după anul 1989 pe piața forței de muncă prin apariția șomajului, a muncii la negru și a masivei migrații pentru muncă în străinătate, schimbări care își vor pune profund amprenta pe aria contributivității, vechimea în muncă și, implicit, ratele de intrare la pensie. Cu alte cuvinte, o astfel de reducere a intrărilor ar urma să aibă loc pe fondul reculului prealabil al numărului contribuitorilor la bugetul de asigurări sociale prin efecte conjugate ale schimbărilor menționate de pe piața muncii. Toate aceste schimbări sunt produsul tranziției și al contextului ei economic și social, predominant negativ. S-ar putea imagina și un alt model de scădere a ratelor de intrare la pensie, rezultat însă dintr-un alt context economic și social: cel al creșterii susținute a numărului de asigurați. Rata de ocupare a populației de 20-64 ani a fost în anul 2010 de 63%, cu peste cinci puncte sub media UE27 (Eurostat, 2011). Ieșirea din criza economică și instalarea unei creșteri economice durabile vor majora rata de ocupare a populației. Evidențierea și cuantificarea conexiunilor dintre gradul de ocupare și intensitatea intrărilor la pensie impune determinarea unui alt tip de rate, determinate prin raportarea intrărilor pe generații la numărul de salariați pe generații, ceea ce reclamă statistici detaliate și fiabile asupra distribuției salariaților/asiguraților pe ani de vârstă/generații. Aceste noi rate de intrare vor avea și valoare prospectivă numai dacă vom avea în România prognoze asupra numărului de salariați/asigurați pe vârste/generații.
3. "Campania 2010" asupra intrărilor la pensie de invaliditate și implicațiile ei prospective. Se știa - nu de astăzi ori de ieri - de "... rețeaua corupției din sectorul pensiilor de invaliditate...". Datele publicate de Ministerul Muncii la mijlocul lunii martie asupra numărului de pensionari pe categorii de pensie la sfârșitul anului 2010, asupra intrărilor și ieșirilor în anul 2010 (MMFPS/CNPAS, Buletin statistic, trimestrul IV, 2010) aduc un plus de informație cu valoare prospectivă. Numărul de pensionari de invaliditate a scăzut în anul 2010 cu 63 de mii. Numărul intrărilor la pensie de invaliditate a fost de 62 de mii. Dacă am avut o reducere a pensionarilor de invaliditate de 63 de mii cu intrări de 62 de mii, înseamnă că reducerea numărului de pensionari de invaliditate de la 1 ianuarie 2010 a fost, de fapt, de 125 de mii, redusă la 63 de mii net prin cele 62 de mii de intrări. Aceste intrări sunt cu 24 de mii mai mici decât cele din anul 2009. Și totuși, numărul total de intrări în anul 2010 la cele trei categorii de pensionari de asigurări sociale de stat luate în considerare în acest studiu (limită de vârstă+pensie anticipată+pensie de invaliditate) a fost de 270 de mii, aproape identic cu cel proiectat de noi pentru anul 2010 - 273 de mii. Cu alte cuvinte, reducerea intrărilor la pensie de invaliditate de 24 mii a fost compensată de o creștere mai mare decât cea prognozată la celelalte două categorii de pensie - limită de vârstă și pensie anticipată - cu 13 și, respectiv, 8 mii. Determinarea ratelor de intrare pe anul 2010 la cele trei tipuri de pensie ar putea aduce elemente noi de cunoaștere.
Este posibil ca ratele de intrare la pensie de invaliditate să fie mai mici și în anii următori, ceea ce ar putea afecta ratele de intrare luate în considerare în proiectare (dacă nu va persista efectul compensatoriu constatat în anul 2010). Rămâne însă de văzut viabilitatea și durabilitatea "campaniei 2010".
4. Și ratele de intrare și populația proiectată pe sexe și vârste în anii 2010-2030 au la bază cunoștințele datele actuale pe care le avem asupra numărului populației pe sexe și vârste. Acestea provin de la recensământul din martie 2002 și introducerea anuală a ansamblului de intrări și ieșiri pe sexe și vârste: născuți, decedați, imigranți, emigranți. Vom face precizarea că cele 2-3 milioane de români aflați la muncă în străinătate fac parte din actuala populație a României. Potrivit practicilor și recomandărilor în vigoare ale Eurostat și Națiunilor Unite, la recensăminte în populația țării nu se includ persoanele plecate pe o perioadă mai mare de 12 luni (dar se includ persoanele venite în țară pentru mai mult de 12 luni). Nu trebuie neglijat faptul că, în acest context, nu este exclus ca populația României la recensământul care va avea loc în luna octombrie 2011 să nu mai fie de 21,4 milioane, cât este acum, și să avem o populație cu aproximativ două milioane mai mică. Întreaga structură pe sexe și vârste va fi afectată considerabil și toți indicatorii demografici, economici, sociali și de altă natură care iau în considerare numărul populației și structura pe sexe și vârste vor avea alte valori, cu implicații doar parțial previzibile astăzi. Nici numărul de pensionari și nici intrările la pensie nu vor putea fi modificate de o astfel de populație sensibil mai mică numeric. Se va schimba însă ponderea pensionarilor în populația totală, ca și raportul dintre pensionari și populația în vârstă de muncă. Pe de altă parte, ratele de intrare pe vârste, recalculate cu o nouă structură, este foarte probabil să fie mai mari, admitând că un segment al populației care va lipsi din cea actuală are vârste de 50-60 ani.

*

Exercițiul nostru prospectiv se dorește a fi o pledoarie și un argument pentru nevoia luării în considerare a factorului demografic în prognoza socio-economică și îndeosebi a efectelor pe termen lung și foarte lung ale marilor variații ale natalității. În cazul pensionarilor, ne-am referit în acest studiu la evoluții ale natalității din anii 1950-1960. Pe aceeași linie, vor urma - după anii 2025-2030 - contractarea masivă a populației în vârstă de

muncă și un raport dramatic între această populație și cea vârstnică, pensionarii, proveniți în proporție crescândă din generațiile mari de după anul 1966 (Caseta 4).

Aprilie 2011

Casete

Referințe

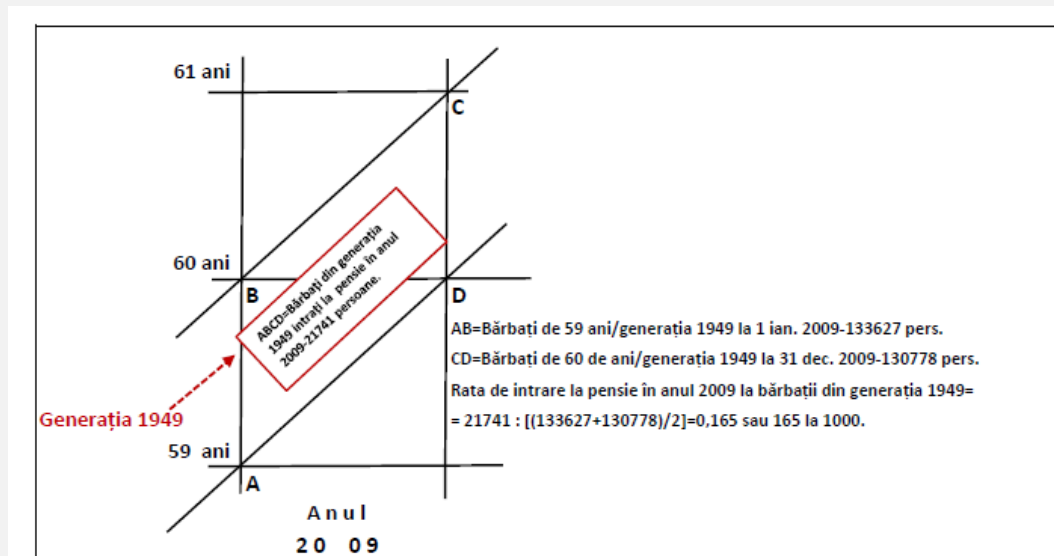
Figuri

Caseta 1

Rate de intrare la pensie

Evoluția viitoare a numărului de pensionari va depinde de intensitatea intrărilor pe sexe și vârste și de mărimea populației la vârstele cu cele mai multe intrări. Prognoza demografică ne oferă această populație. Pentru estimarea intensității intrărilor s-a impus elaborarea unui indicator adecvat - rate de intrare la pensie, pe sexe și vârste/generații.

Schema de mai jos ilustrează modul de calcul al acestei rate, pentru bărbații din generația 1949.

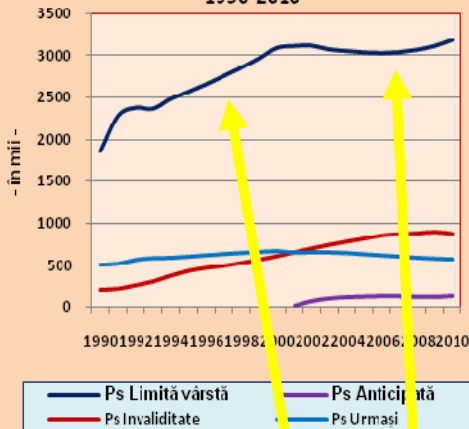
Caseta 2

Proгноза

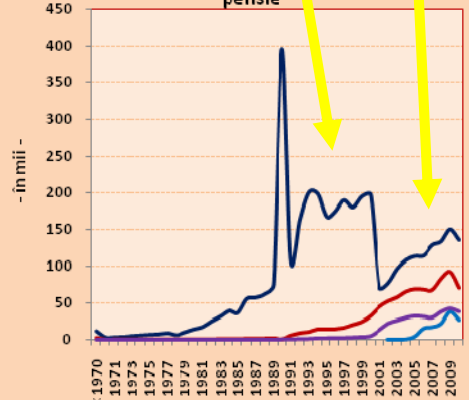
Proгноза este privilegiul stărilor și evoluțiilor predictibile. Proгноза este un instrument indispensabil elaborării unor programe realiste de dezvoltare economică și socială, mai ales pe termen lung, și de sondare a viitorului pe termen foarte lung. Calitatea prognizei depinde, esențial, de măsura și felul în care viața economică și socială se derulează după reguli și principii stabile și predictibile. Nu vedem cum ar putea exista prognoză viabilă clădită pe evoluții economice și sociale conjuncturale, pe instabilitate decizională, legislativă și instituțională.

În graficul A avem evoluția numărului de pensionari de ASS în anii 1990-2010 iar în graficul B distribuția celor 5,5 mil. de pensionari la 1 ian. 2011 după anul intrării la pensie. Conexiunile dintre cele două variabile după anul 1989 sunt clare: o veritabilă explozie a intrărilor în anul 1990 și conservarea unor valori extrem de ridicate în anii ce i-au urmat, până la începutul anilor 2000, au determinat o creștere fără precedent a numărului de pensionari; reducerea considerabilă a dimensiunii intrărilor în prima parte a anilor 2000 stabilizează și chiar duce la regres ușor curba numărului de pensionari iar o nouă ascensiune a intrărilor în partea a doua a anilor 2000 reinstalează creșterea numărului de pensionari; rămâne de văzut dacă reculul general din anul 2010 al intrărilor va fi de durată și în ce mod va afecta dinamica numărului de pensionari.

Grafic A. Evoluția numărului de pensionari de asigurări sociale de stat, pe categorii, 1990-2010

Grafic B. Distribuția pensionarilor de ASS și agricultori la 1 ian. 2011 după anul intrării la pensie

Caseta 3

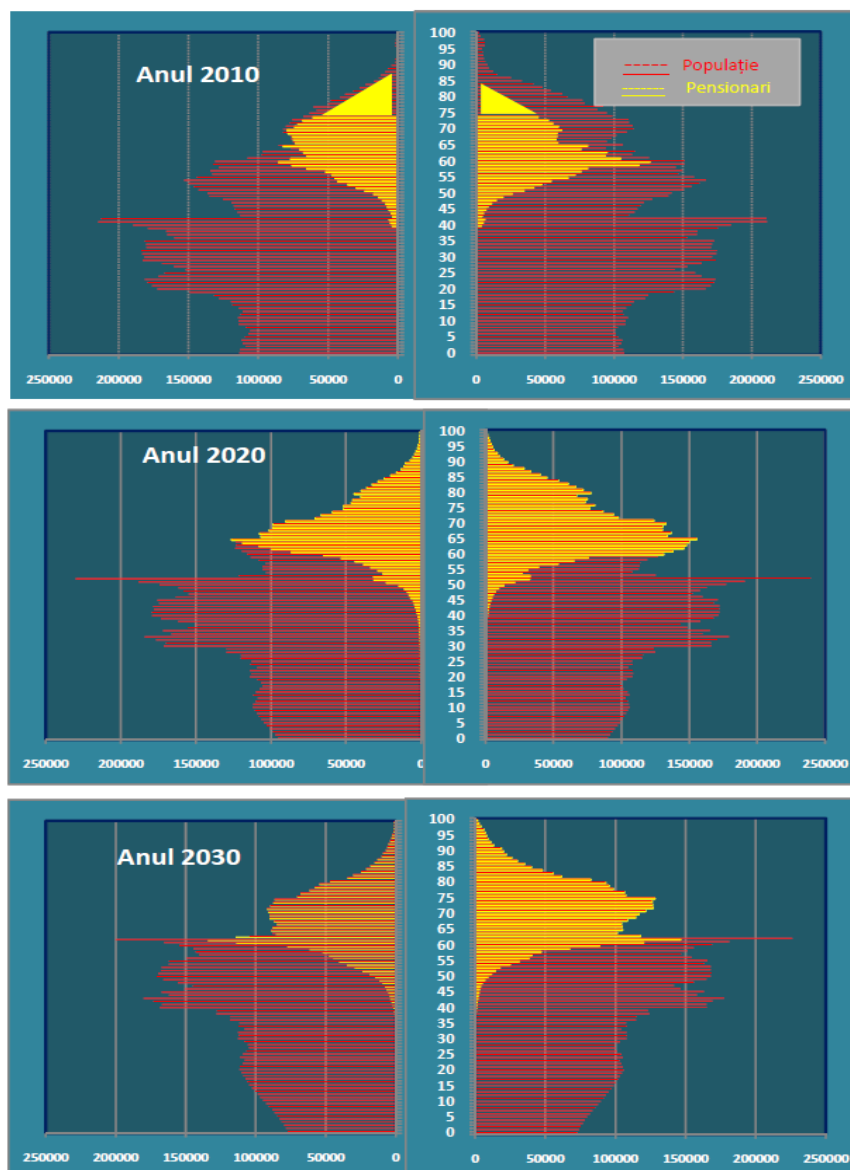
Populație și pensionari pe sexe și vârste în România Anul 2010 și posibile scenariile pentru anii 2020 și 2030

Primul grafic redă situația de la începutul anului 2010 iar celelalte două ilustrează evoluții și stări posibile în anii 2020 și 2030, cu ipotezele prezentate în studiu.

	<u>2010</u>	<u>2020</u>	<u>2030</u>
Numărul populației – în mil.	21,4	20,8	19,8
Numărul pensionarilor* - în mil.	4,2	5,4	6,2
Ponderea pensionarilor în populația țării – în %:	19	26	31
Numărul pensionarilor la 100 de persoane adulte (20-64 ani):	30	41	50

*-pensionari pentru limită de vârstă, pensie anticipată și pensie de invaliditate.

Scara orizontală este cea a efectivelor pe vârste; scara verticală este dedicată vârstelor; partea stângă a graficului – populație și pensionari de sex feminin; partea dreaptă a graficului – populație și pensionari de sex masculin; linii galbene – pensionari; linii roșii – populație.

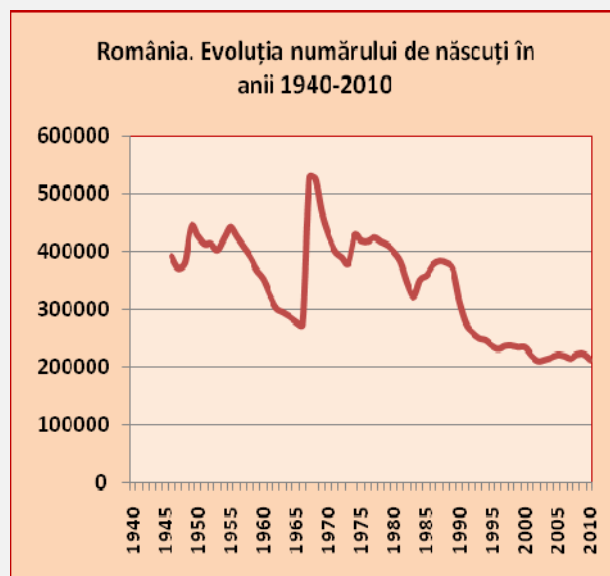

Caseta 4

Valul generațiilor de *baby boomers*

Natalitatea a scăzut dramatic în țările europene, ca și în SUA, în anii celui de-al doilea război mondial. A fost reacția firească a populației la toate relele aduse de război. Anii de după conflagrație au fost o perioadă de recuperare a căsătoriilor amânate și de creștere considerabilă a natalității, procesul căpătând apelativul de *baby boom*. Anii 1945-1946 au fost anii de început al creșterii iar întinderea perioadei de natalitate mai ridicată nu a fost identică, situându-se, în general, până la mijlocul anilor 1960, când natalitatea s-a înscris pe o curbă descendentă fermă, ajungând în anii 1990, în multe țări europene dezvoltate, la valori de numai 10-11 născuți la 1000 locuitori, valori rămase cvasistabile și în anii următori.

Primele generații de *baby boomers* au ajuns la vârsta de pensionare și va urma o perioadă de ieșiri masive la pensie. După unii observatori, consecința va fi "... o schimbare demografică care va remodela piața forței de muncă în Europa pentru următorii 20 de ani și accentua dezechilibre dintre nevoile de forță de muncă de calitate (calificată) și oferta pieței ..." (trad. ns.), fiind puse sub semnul întrebării chiar realizarea obiectivelor din Strategia Europa 2020 (EurActiv, 2010) (15.04.2011-12:25 PM).

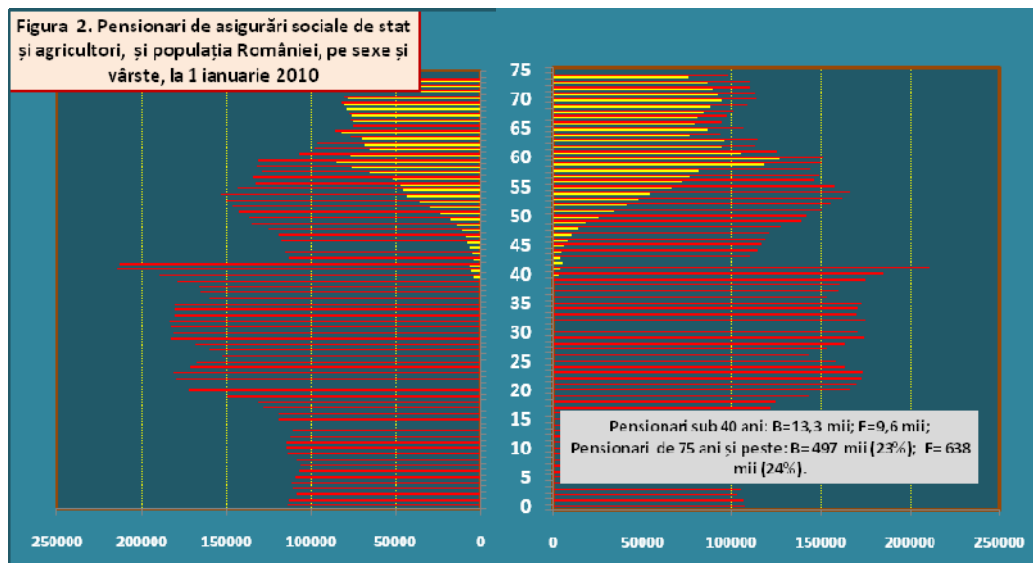
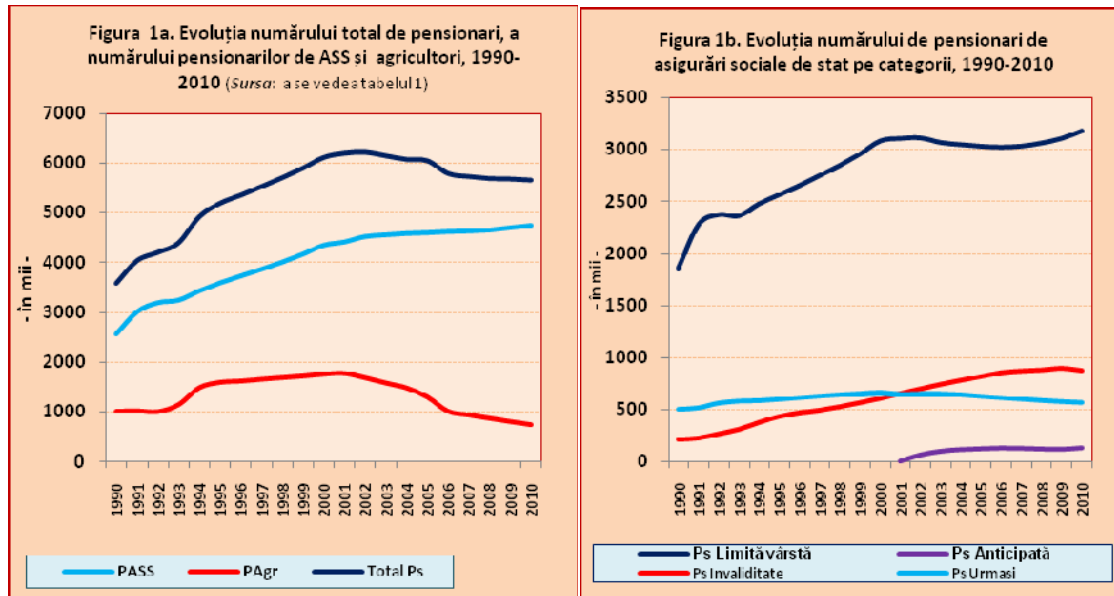
Baby boom-ul din SUA a fost printre cele mai spectaculoase ca nivel al redresării natalității și durată. Primele generații de *baby boomers* încep să iasă la pensie și implicațiile economice se așteaptă să fie enorme și de durată, având în vedere numărul generațiilor din perioada de baby boom – 1946-1967. Iată cum apreciază aceste implicații președintele Obama, într-o cuvântare foarte recentă la universitatea George Washington: "... cum *baby boomers* încep să se pensioneze și costurile asistenței medicale continuă să crească, situația va deveni și mai rea. În jurul anului 2025 nivelul taxelor pe care le plătim va ajunge doar pentru finanțarea programelor de sănătate, a securității sociale și a dobânzilor la datoria noastră. Toate celelalte priorități naționale – educație, transport, chiar securitatea națională – vor trebui plătite cu bani împrumutați" (trad.ns.) (<http://www.nationalreview.com/corner/264622/text-obamas-speech>) (15.04.2011-1:47PM).

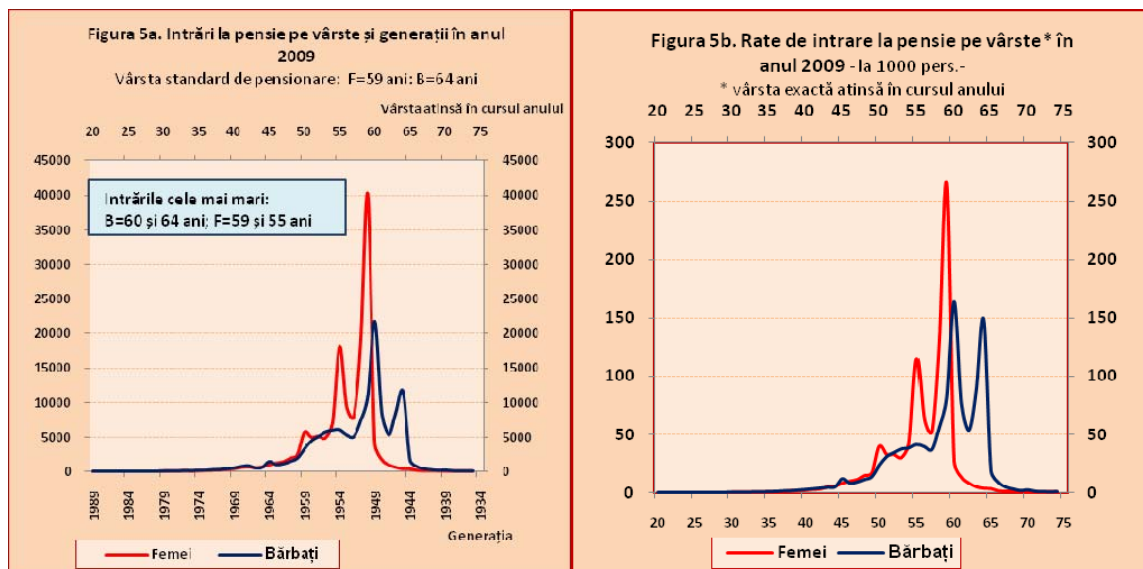
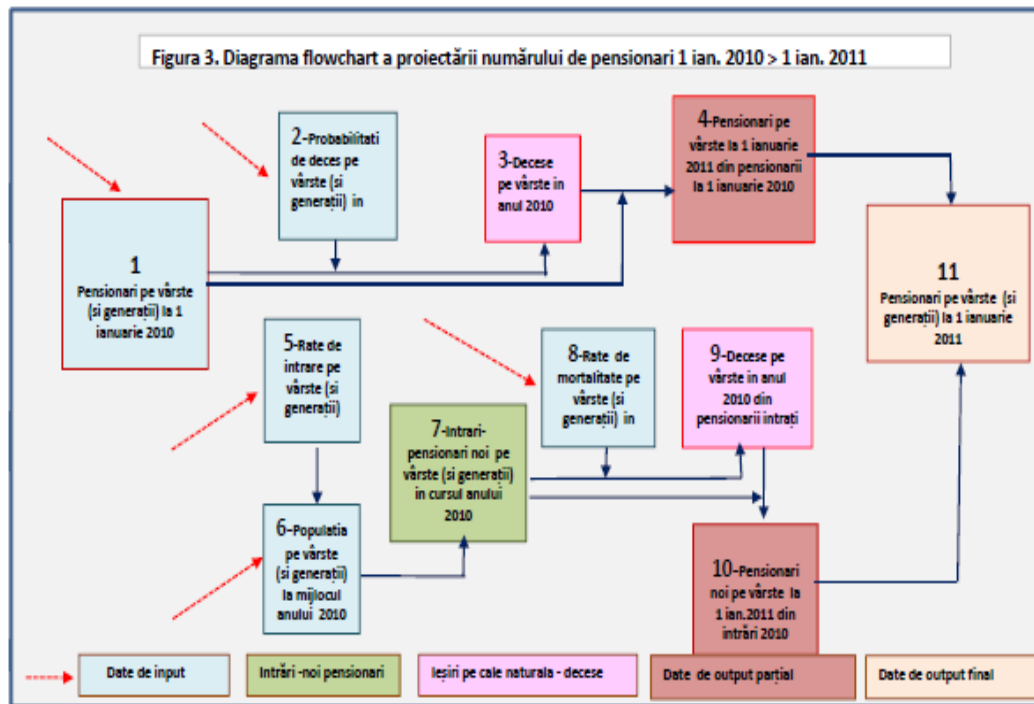
Fenomenul de baby boom de după al doilea război mondial a fost moderat în România, și ca amploare și ca durată. Redresarea natalității a avut loc doar în anii 1949-1955, fiind urmată de scăderea masivă din anii 1957-1966. Adevăratul baby boom este cel de după anul 1966, total diferit însă ca origine și mecanisme. Impactul creșterii bruște și de mare amploare a natalității asupra numărului de pensionari este prezentat în acest studiu dar până în anul 2030. El va continua și după acest an, pentru că și generațiile născute după veritabila explozie din 1967-1968, până în anul 1990 au efecte mari

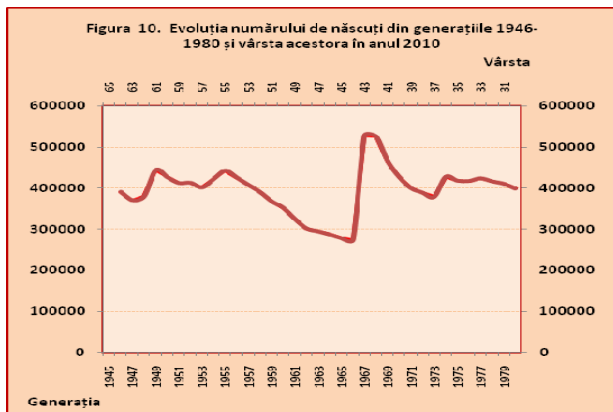
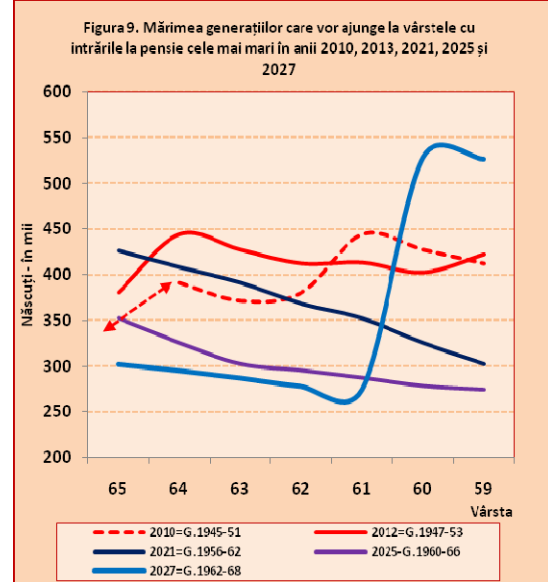
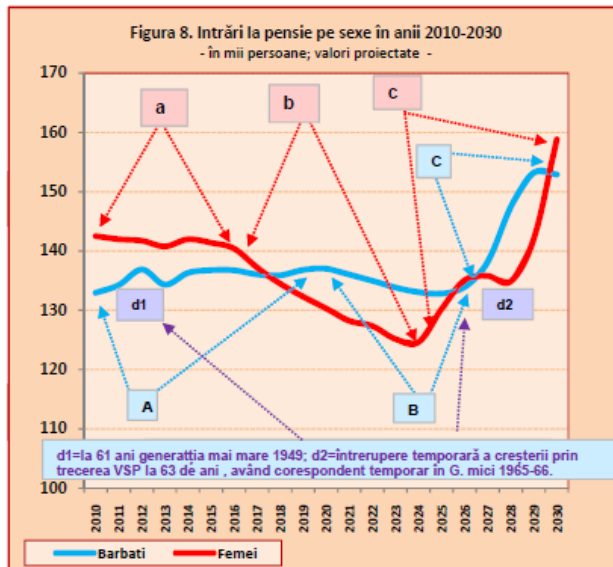
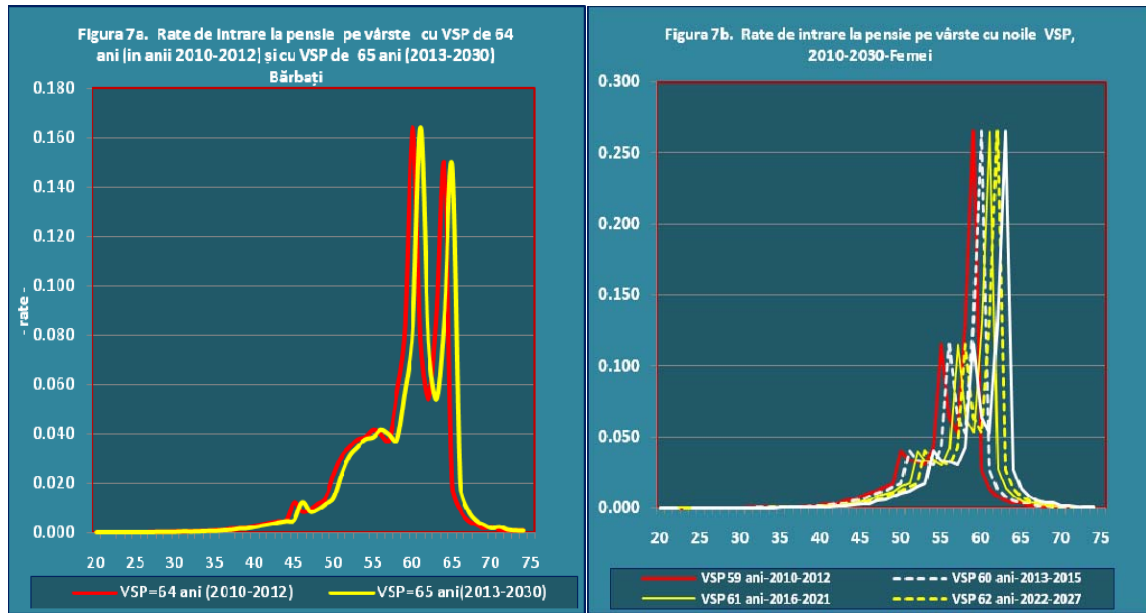
Referințe

- Antolin, P. 2008. "Coverage of Funded Pension Plans", *OECD Working Papers on Insurance and Private Pensions*, nr. 19, OECD publishing, Paris.
- Casa Națională de Pensii și Asigurări Sociale. 2010a. *Distribuția pe vârste/ani de naștere a pensionarilor de asigurări sociale de stat la 1 ianuarie 2010 (stabiliți conform legislației anterioare datei de 1.04.2001 și Legii 19/2000)*.
- Casa Națională de Pensii și Asigurări Sociale 2010b. *Distribuția pe vârste/ani de naștere a pensionarilor proveniți din fostul sistem de pensii al agricultorilor (care nu au făcut obiectul OUG 4/2005)*.
- Consiliul Național al Persoanelor Vârstnice. 2009. *Evoluția sistemului național de pensii în perioada 1990-2009*.
- EurActiv (European Union Information Website). 2010. *Europe Prepares for first wave of retiring baby-boomers* ([http://www.euractiv.com/en/enterprise-jobs/europe-prepares-first-wave-retiring-baby-boomers-15.04.2011 - 1:08 PM](http://www.euractiv.com/en/enterprise-jobs/europe-prepares-first-wave-retiring-baby-boomers-15.04.2011-1:08 PM)).
- European Commission. 2010a. *Green Paper-towards adequate, sustainable and safe European pension systems*. SEC(2010) 830, Brussels, COM(201) 365/3.
- European Commission. 2010b. *Progress and key challenges in the delivery of adequate and sustainable pensions in Europe. A joint Report*. Brussels, Occasional Papers 71/November 2010.
- European Commission. 2010c. *Joint Report on Social Protection and Social Inclusion* (accompanying document to the *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*, COM(2010)), Commission Staff Working Document, SEC(2010), Brussels
- European Commission. 2011. *Demography Report 2010*. Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, Eurostat, the Statistical Office of the European Union.
- Eurostat. 2011. *Statistics-Labour market* ([http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm-28.04.2011 - 12:01 PM](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm-28.04.2011-12:01 PM)).
- Ghețau, Vasile. 2010. *Proiecții ale populației României, 2010-2060*, Centrul de Cercetări Demografice Vladimir Trebici, Academia Română.
- Institutul Național de Statistică. 2005. *Anuarul statistic al României 2004*.
- Institutul Național de Statistică. 2009a. *Mortalitatea în anul 2008*.
- Institutul Național de Statistică. 2010b. *Mortalitatea în anul 2009*.
- Institutul Național de Statistică. 2010c. *Speranța de viață - anul 2009*.
- Institutul Național de Statistică. 2010d. *Populația României. Principalele caracteristici demografice – 1 iulie 2010*.
- Institutul Național de Statistică. 2010e. *Anuarul statistic al României 2009*.
- Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale. 2009. *Buletin statistic trimestrial în domeniul muncii și protecției sociale*, nr.1 și nr.2, 2009.
- Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale. 2011. *Buletin statistic trimestrial în domeniul muncii și protecției sociale*, nr.4, 2010.
- Parlamentul României. 2000. *Legea nr. 19 / 2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale* (M. Of. nr.140 / 1 aprilie 2000)
- Parlamentul României. 2010. *Legea nr. 263 / 2010 privind sistemul unitar de pensii publice* (M. Of. nr. 852 / 20 decembrie 2010).
- United Nations. 2010. *World Population Ageing-2009*, New York, 2010.
- United Nations Population Division. 2011. *World Population Prospects: The 2010 Revision*, United Nations, New York ([http://esa.un.org/unpd/wpp/index.htm-4.05.2011 - 2:25 PM](http://esa.un.org/unpd/wpp/index.htm-4.05.2011-2:25 PM)).

Figuri

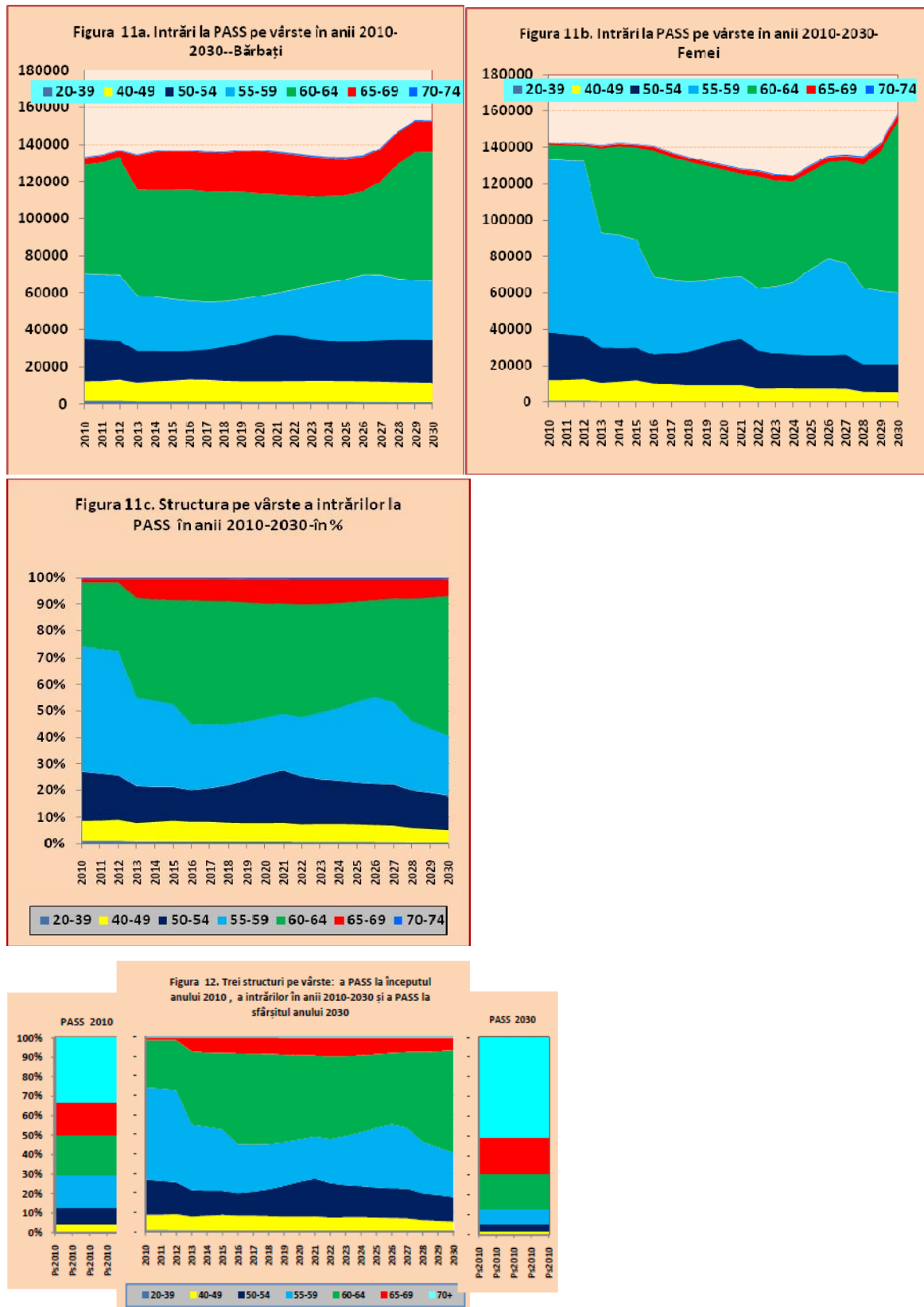

Figura 13. Numărul mediu al pensionarilor de ASS, pe sexe, în anii 2010-2030

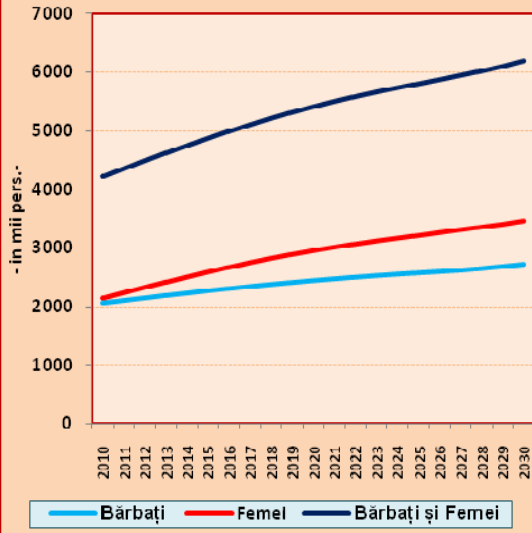

Figura 14. Creșterea anuală a PASS și componentele creșterii-intrări și ieșiri, în anii 2010-2029

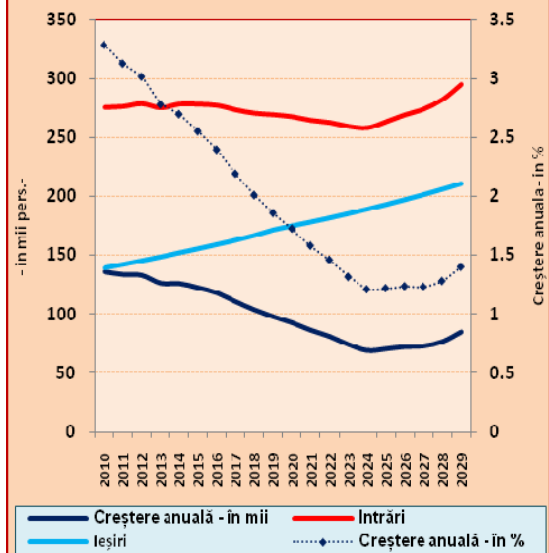

Figura 15. Structura pe sexe a PASS, 2010-2030

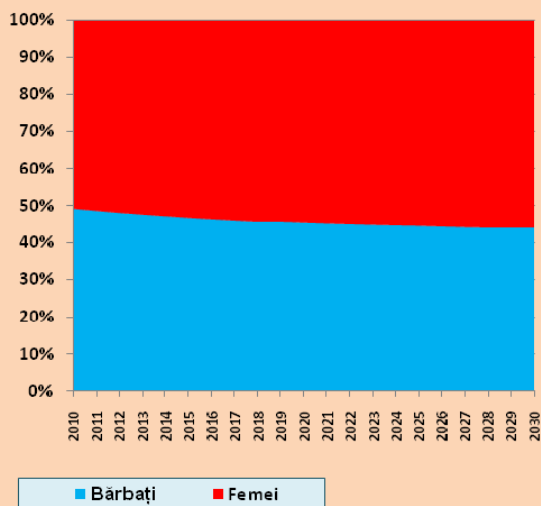

Figura 16. Evoluția ponderii pensionarilor în vârstă de 75 de ani și peste, 2010-2030 - în %

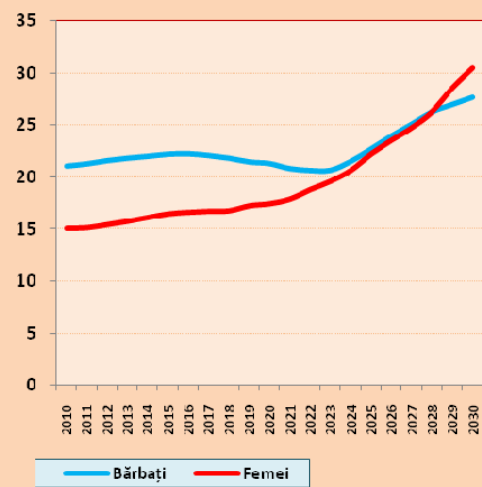

Figura 17a. Pensionari de ASS pe grupe de vârstă, 2010-2030

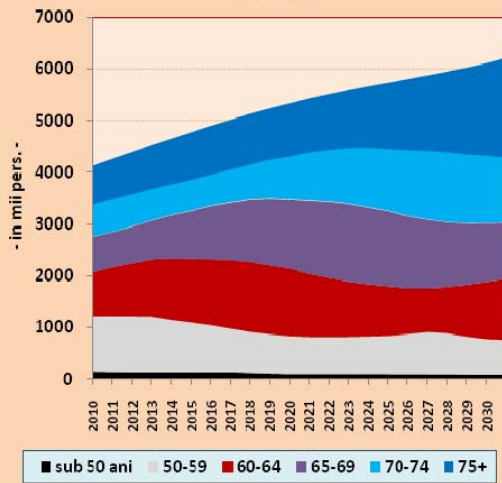

Figura 17b. Structura pe grupe de vârstă a pensionarilor de ASS, 2010-2030

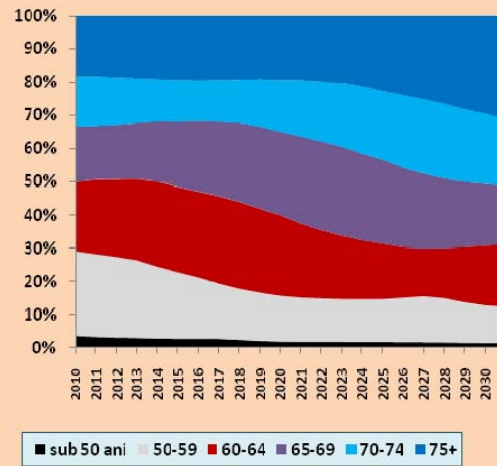

Figura 18. Ieșiri naturale la PASS, pe sexe, în anii 2010-2030
- în mii persoane -

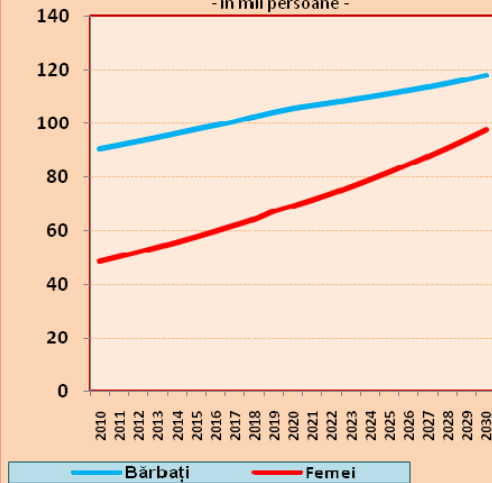

Figura 19a. Ieșiri naturale la PASS pe grupe de vârstă în anii 2010-2030 - număr

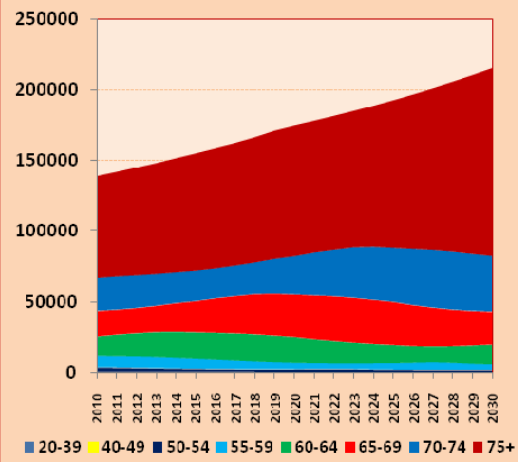
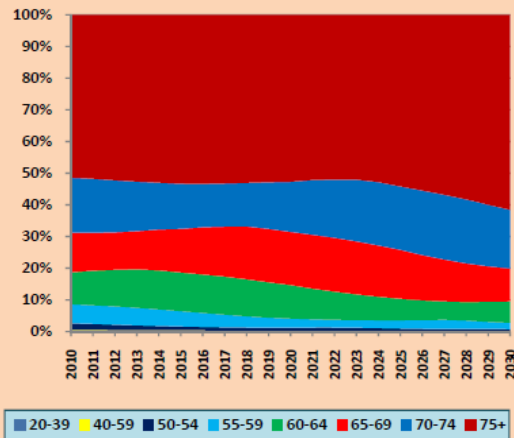
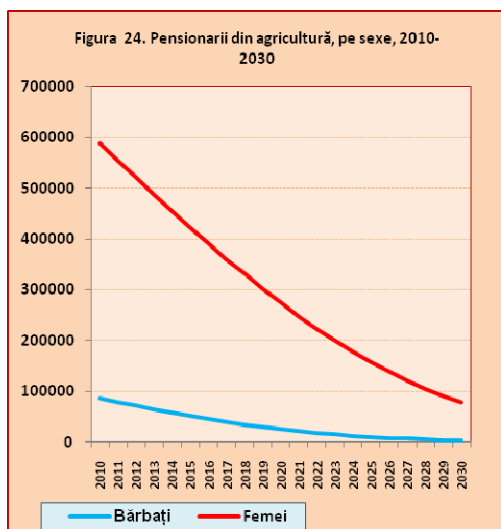
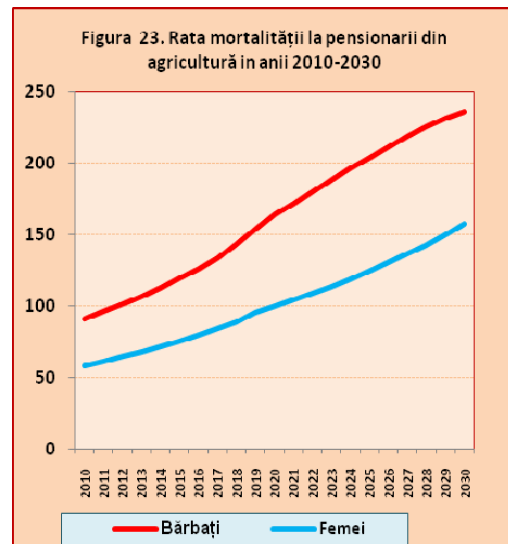
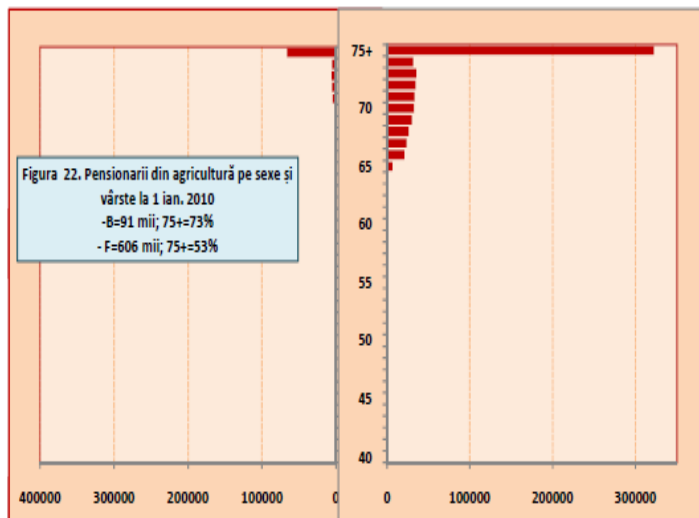
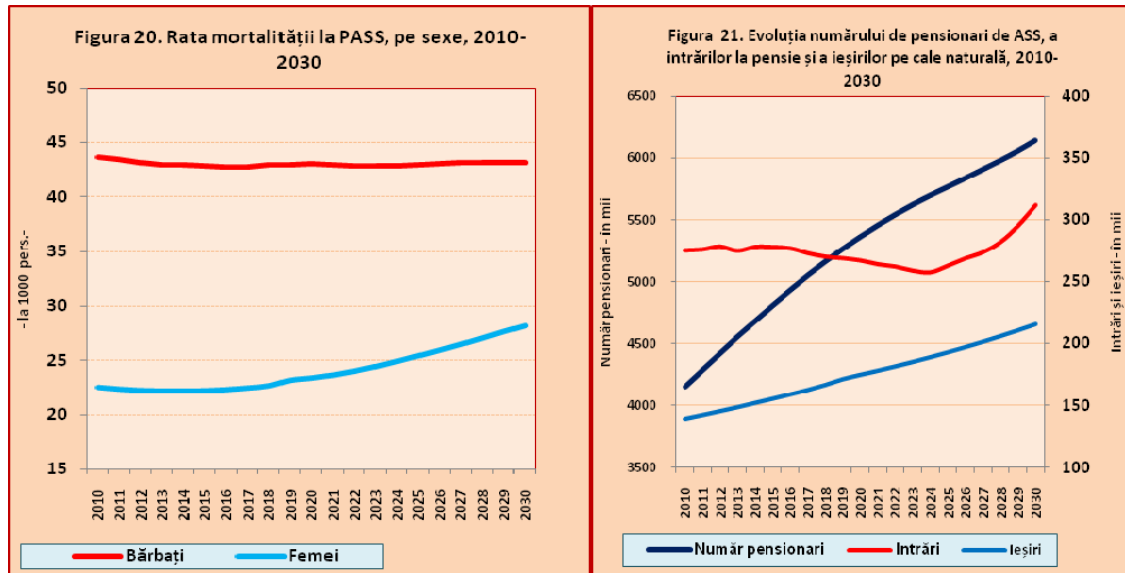

Figura 19b. Structura pe grupe de vârstă a ieșirilor naturale la PASS în anii 2010-2030 - în %

Populație și pensionari pe sexe și vârste în România,
anul 2010 și posibile scenarii pentru anii 2020 și 2030

